

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماستری تفسیر و حدیث

امارت اسلامی افغانستان

وزارت تحصیلات عالی
معینیت امور علمی

ازدواج و حقوق زوجین در قرآن کریم

(رساله ماستری)

محصل: ظاهره انصاری

استاد رهنما: دکتور عبدالباری حمیدی

سال: ۱۴۰۱ هـ. ش - ۱۴۴۴ هـ. ق

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماستری تفسیر و

امارت اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
معینیت امور علمی

ازدواج و حقوق زوجین در قرآن کریم

(رسالة ماستری)

محصل: ظاهره انصاری

استاد رهنما: دکتور عبدالباری حمیدی

سال: 1401 هـ. ش - 1444 هـ. ق

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

د پیاوړتیا تفسیر و حدیث

بورده ماسټری

تصدیق نامه

محترمه ظاهره بنت محمد نعیم ID: SH-MST-99-708 محصله دور ششم تفسیر و حدیث که رساله ماسټری خویش را زیر عنوان: ازدواج و حقوق زوجین در قرآن کریم به روز یکشنبه تاریخ ۱۳۹۸/۰۸/۱۴ ش موفقته دفاع نمود، و به اساس بررسی هیات تحکیم مستحق ۹۴ (نمره به عدد) نود و چهار (نمره به حروف) گردید.

موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

اعضای هیات تحکیم:

ردیف	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	دکتور فصیح الله عبدالباقی	عضو هیات	
۲	دکتور محمد عارف عطانی	عضو هیات	
۳	دکتور عبدالباری حمیدی	استاد رهنما و رئیس جلسه دفاع	

معاون علمی

آمر بورده ماسټری

خلاصه رساله

این رساله تحت عنوان « ازدواج و حقوق زوجین در قرآن کریم» به رشته تحریر در آمده است. در این رساله مفاهیم مهم و کلیدی تحقیق از قبیل مفاهیم ازدواج، نکاح، حقوق و تکلیف و برخی واژه های کلیدی مرتبط دیگری که برای فهم موضوع مهم و اساسی است، تبیین گردیده است. با توجه به این که قرآن کریم کتاب زمان شمول و جهان شمول است، بنابر این، همگام با زمان و تطورها و تحولات بوده و به نیازهای زندگی انسان ها پاسخ می دهد. در باب زوجیت و حقوق زوجین بهترین روش و مبانی را پایه گذاری نموده است که در هر زمان قابل تطبیق است. در این رساله اهمیت ازدواج، ملاک های انتخاب سالم در ازدواج ها، انواع حقوق زوجین از قبیل حقوق مختص مردان، حقوق مختص زنان و حقوق مشترک طرفین در ضمن آیات و روایات بررسی شده است.

مهمترین یافته ها و نتایج تحقیق نشان می دهد که قرآن کریم در مورد ازدواج و حقوق زوجین بحث نکرده، بلکه، به بیان اهداف و مقاصد زوجیت پرداخته است؛ چون اهداف و مقاصد جذابیت بیشتری ایجاد می کند، لذا بررسی « ازدواج و حقوق زوجین از دیدگاه قرآن کریم» با روش استقرائی و با استفاده از تفاسیر متعدد و گوناگون به اندازه توان علمی خود، خواسته است که جامعه اسلامی را به آموزه های قرآن کریم در باب حقوق زوجین آشنا میسازد و حسن نیت دارد که راه حل و علاج مشکلات برخی از زوجین ناسازگار در ضمن آیات قرآن کریم باشد.

کلیدواژه ها: زوج، زوجه، قرآن کریم، حقوق، تکلیف، نفقه، مسکن، ارث، معاشرت نیکو.

فهرست مطالب

مقدمه	Error! Bookmark not defined.
الف- بیان مسئله	Error! Bookmark not defined.
ب- علت انتخاب موضوع	Error! Bookmark not defined.
ج- سوالات تحقیق و فرضیه ها:	Error! Bookmark not defined.
د- روش تحقیق:	Error! Bookmark not defined.
ه- اهمیت و ضرورت تحقیق	Error! Bookmark not defined.
و- اهداف تحقیق	Error! Bookmark not defined.
ز- پیشینه تحقیق	Error! Bookmark not defined.
ح- مشکلات تحقیق	Error! Bookmark not defined.
ط- خطه بحث	Error! Bookmark not defined.

فصل اول

کلیات و مفاهیم تحقیق

مبحث اول- مفاهیم	Error! Bookmark not defined.
مطلب اول: مفهوم حقوق	Error! Bookmark not defined.
بند اول: حقوق در لغت	Error! Bookmark not defined.
بند دوم: حقوق در اصطلاح	Error! Bookmark not defined.
مطلب دوم: تکالیف	Error! Bookmark not defined.
مطلب سوم: رابطه حق و تکلیف	Error! Bookmark not defined.
مطلب چهارم: مفهوم نکاح	Error! Bookmark not defined.
بند اول- تعریف لغوی نکاح	Error! Bookmark not defined.
بند دوم: تعریف اصطلاحی نکاح	Error! Bookmark not defined.
مطلب پنجم: مفهوم خانواده	Error! Bookmark not defined.

مبحث دوم: کلیات

مطلب اول: تاریخچه نظام خانواده	Error! Bookmark not defined.
بند اول - خانواده در روم قدیم	Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined. خانواده در یونان قدیم

Error! Bookmark not defined. خانواده از نگاه دین مبین اسلام

Error! Bookmark not defined.مطلب دوم: اهمیت ازدواج

Error! Bookmark not defined. الف- اهمیت ازدواج در آرامش روانی

Error! Bookmark not defined. ب- اهمیت خانواده از نگاه جلوگیری از انحرافات جنسی و اخلاقی

Error! Bookmark not defined. ج- اهمیت اجتماعی ازدواج

Error! Bookmark not defined. د- اهمیت روان شناسانه ی خانواده

Error! Bookmark not defined. ه- اهمیت ازدواج از نگاه احساس مسئولیت اعضای خانواده در برابر یکدیگر

Error! Bookmark not defined. و- اهمیت ازدواج در رشد اقتصادی

Error! Bookmark not defined.مطلب سوم: جایگاه زنان در قرآن کریم

Error! Bookmark not defined. بند اول- جایگاه زن به حیث مادر

Error! Bookmark not defined. بند دوم- جایگاه زن به حیث همسر

Error! Bookmark not defined. بند سوم- جایگاه زن به حیث دختر

Error! Bookmark not defined. بند چهارم- جایگاه زن به حیث خواهر

Error! Bookmark not defined. بند پنجم- جایگاه زن به حیث خاله و عمه

Error! Bookmark not defined.مطلب چهارم: معیارهای انتخاب همسر بهتر

Error! Bookmark not defined. بند اول: تناسب فکری و اعتقادی

Error! Bookmark not defined. بند دوم - تناسب اخلاقی

Error! Bookmark not defined. بند سوم: تناسب شخصیتی

Error! Bookmark not defined. بند چهارم: تناسب خانواده‌ها

Error! Bookmark not defined.مطلب پنجم: مبانی خانواده در قرآن کریم

Error! Bookmark not defined. اول: مهرورزی

Error! Bookmark not defined. دوم - اصل مشاوره

Error! Bookmark not defined. سوم - مدیریت اختلاف

فصل دوم

زوجیت در قرآن کریم

Error! Bookmark not defined.مبحث اول: آثار و فواید ازدواج

Error! Bookmark not defined.مطلب اول - حفظ از تباهی و فساد

Error! Bookmark not defined.مطلب دوم - بقای نسل و نوع انسان

Error! Bookmark not defined.....مطلب سوم - تأمین آرامش و آسایش

Error! Bookmark not defined.....مطلب چهارم - سعادت‌مندی جامعه

Error! Bookmark not defined..... **مبحث دوم: ملاک های انتخاب همسر**

Error! Bookmark not defined.....مطلب اول: دیانت و دینداری

Error! Bookmark not defined.....مطلب دوم: اخلاق نیکو

Error! Bookmark not defined..... **مبحث سوم: خطبه در قرآن کریم**

Error! Bookmark not defined.....مطلب اول: تعریف خطبه و مشروعیت آن

Error! Bookmark not defined.....مطلب دوم: موانع خطبه

Error! Bookmark not defined.....الف- محرمات مؤبد (نسبی براساس مصاهره بر اساس رضاعت) در قرآن کریم.

Error! Bookmark not defined..... 1- محرمات نسبی

Error! Bookmark not defined..... الف- مادران

Error! Bookmark not defined..... ب- با دختران

Error! Bookmark not defined..... ج- خواهران

Error! Bookmark not defined..... د- عمه ها

Error! Bookmark not defined..... هـ- خاله ها

Error! Bookmark not defined..... و- برادرزاده ها

Error! Bookmark not defined..... ز- خواهرزاده ها

Error! Bookmark not defined.....مطلب سوم: رضاعت

Error! Bookmark not defined..... الف- تعریف رضاعت

Error! Bookmark not defined..... ب- اقسام و اصناف محرمات رضاعی

Error! Bookmark not defined..... 1- مادر رضاعی

Error! Bookmark not defined..... 2- خواهر رضاعی

Error! Bookmark not defined..... 3- دختر رضاعی

Error! Bookmark not defined..... 3- عمه و خاله ی رضاعی

Error! Bookmark not defined..... 4- برادرزاده و خواهرزاده ی رضاعی

Error! Bookmark not defined..... ج- دلیل حرمت ازدواج با محارم رضاعی

Error! Bookmark not defined.....مطلب چهارم: محرمات به سبب مصاهره

Error! Bookmark not defined..... الف- تعریف مصاهره

Error! Bookmark not defined..... ب- محرمات به سبب مصاهره

Error! Bookmark not defined. 1- حرمت نکاح به مجرد عقد

Error! Bookmark not defined. الف- مادر زن

Error! Bookmark not defined. ب- همسر پسر

Error! Bookmark not defined. ج- همسر پدر

Error! Bookmark not defined. 2- ربيبه(دخترخانم)

Error! Bookmark not defined. **مبحث چهارم: محرمات موقت در قرآن کریم**

Error! Bookmark not defined. مطلب اول: ازدواج با زنان مشرکه تا زمان اسلام

Error! Bookmark not defined. مطلب دوم: جمع بین دو خواهر

Error! Bookmark not defined. مطلب سوم: ازدواج بیشتر از چهار زن

Error! Bookmark not defined. **مبحث پنجم: الفاظ نکاح**

Error! Bookmark not defined. مطلب اول: لفظ نکاح و ازدواج

Error! Bookmark not defined. مطلب دوم: لفظ هبة

Error! Bookmark not defined. **مبحث ششم: ولایت در نکاح**

Error! Bookmark not defined. مطلب اول: تعریف ولایت

Error! Bookmark not defined. مطلب دوم: ملاک ولایت

Error! Bookmark not defined. مطلب سوم: ترتیب اولیاء ولایت

فصل سوم

حقوق مرد بر زن

Error! Bookmark not defined. **مبحث اول: قیمومت (سرپرستی * خانواده)**

Error! Bookmark not defined. مطلب اول: تعریف قیمومیت

Error! Bookmark not defined. مطلب دوم: مبانی (قیمومیت) سرپرستی

Error! Bookmark not defined. اول- فضیلت و برتری مرد

Error! Bookmark not defined. دوم- انفاق مال

Error! Bookmark not defined. مطلب سوم: حدود قیمومیت

Error! Bookmark not defined...... **مبحث دوم: سکونت در خانه شوهر**

Error! Bookmark not defined...... **مطلب اول: اجازه در هنگام خروج**

Error! Bookmark not defined...... **مطلب دوم: چگونگی مسکن**

Error! Bookmark not defined...... **مطلب سوم: خروج در هنگام ضرورت**

Error! Bookmark not defined...... **مبحث سوم: ولایت تادیب**

Error! Bookmark not defined...... **مطلب اول: تعریف تادیب**

Error! Bookmark not defined...... **مطلب دوم: نحوه اجرای ضرب**

Error! Bookmark not defined...... **مطلب سوم: فلسفه و حکمت ضرب و تادیب**

Error! Bookmark not defined...... **مبحث چهارم: عدت در هنگام طلاق و وفات**

Error! Bookmark not defined...... **مطلب اول: تعریف عدت**

Error! Bookmark not defined...... **مطلب دوم: فلسفه عدت**

Error! Bookmark not defined...... **مطلب سوم: انواع عدت**

فصل چهارم

حقوق زن بر مرد

مبحث اول: مهریه Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: تعریف مهریه Error! Bookmark not defined.

بند اول: در لغت Error! Bookmark not defined.

بند دوم: در اصطلاح Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مهریه (صداق ونحله) در قرآن کریم Error! Bookmark not defined.

الف- مهر مسمی Error! Bookmark not defined.

ب- مهر مثل Error! Bookmark not defined.

ج- متعه Error! Bookmark not defined.

مبحث دوم: نفقه Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: تعریف نفقه Error! Bookmark not defined.

بند اول- نفقه در لغت Error! Bookmark not defined.

بند دوم - نفقه در اصطلاح Error! Bookmark not defined.

الف- تعریف حنفیه Error! Bookmark not defined.

ب- تعریف مالکیه Error! Bookmark not defined.

ج- تعریف شافعیه Error! Bookmark not defined.

د- تعریف حنابله Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: نفقه زن بر شوهر از دیدگاه قرآن کریم Error! Bookmark not defined.

مبحث سوم: حق عدالت در میان زن ها Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: حق عدالت در تعدد ازدواج Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: حکم تعدد زوجات Error! Bookmark not defined.

مبحث چهارم: خلع در هنگام عدم رضایت خانم Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: تعریف خلع Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: احکام خلع در روشنائی قرآن کریم. . Error! Bookmark not defined.

فصل پنجم

حقوق مشترک زوجین

مبحث اول: معاشرت و تعامل نیکو نسبت به همدیگر. Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: تعریف معاشرت نیکو **Error! Bookmark not defined.**

مطلب دوم: مماثلت در حقوق و واجبات **Error! Bookmark not defined.**

مبحث دوم: تأمین نیاز های جنسی همدیگر **Error! Bookmark not defined.**

مطلب اول: حق استمتاع جنسی **Error! Bookmark not defined.**

مطلب دوم: تزئین برای همدیگر **Error! Bookmark not defined.**

مبحث سوم: حق ارث **Error! Bookmark not defined.**

مطلب اول: ارث شوهر **Error! Bookmark not defined.**

مطلب دوم- ارث زن **Error! Bookmark not defined.**

مطلب سوم- علت تفاوت ارث زن و شوهر **Error! Bookmark not defined.**

مبحث چهارم: حق داشتن فرزند و تربیت آن ... **Error! Bookmark not defined.**

مبحث پنجم: حفظ اسرار خانه **Error! Bookmark not defined.**

خاتمه **13**

الف- نتیجه گیری 13

ب- پیشنهادات 14

فهارس **Error! Bookmark not defined.**

الف- فهرست آیات **Error! Bookmark not defined.**

ب- فهرست احادیث **Error! Bookmark not defined.**

ج- فهرست اعلام **Error! Bookmark not defined.**

د- فهرست منابع و مأخذ **Error! Bookmark not defined.**

خاتمه

در خاتمه به دومتطلب اشاره می شود، یکی نتیجه تحقیق است و دیگری پیشنهادات است، که در ذیل به گونه مختصر توضیح داده می شود.

الف- نتیجه گیری

1- ازدواج از دیدگاه قرآن کریم یکی از خواست های مهم عاطفی و فطری انسان است و قرآن نیز به آن اهمیت داده است و ازواج مایه خوشبختی خوانده است.

2- نخستین راه ورود ازدواج خواستگاری است خواستگاری یا خطبه به زنان به قصد ازدواج نوع ارج گذاری و احترام به مقام زن بوده و پیشینه تاریخی دارد؛ که قبل از شریعت اسلامی هم رایج بوده فقط فرق در ارائه الفاظ و شکلیات آن با شریعت اسلامی بوده است. از قدیم الایام تا اکنون روش و منهج خواستگاری از طرف مردان بوده هرچند بعضی اوقات خواست و میل زنان هم به مردان می باشد، شریعت اسلامی بدون اشکال می داند ولی عرف جامعه آن را قبیح می داند در حالی که هیچ مبنای شرعی ندارد.

3- بعد از خواستگاری مرحله ازدواج است، از دقت در آیات قرآن کریم و تفسیر آن به وسیله ی روایات روشن می شود که خانواده در اسلام به عنوان کانون پدید آوردند آرامش و مهربانی از اهمیت بسزایی برخوردار است. مودت و رحمت جان مایه تحکیم پیوند خانوادگی است خداوند حکیم جهت حفظ حریم خانواده و عدم تزلزل بنیاد اصیل خانواده، مبانی را وضع نموده است که برخی آن ها تشکیل خانواده بر اساس همرنگی متناسب طرفین، مدیریت ایدئال خانواده، مناسبات و روابط اسلامی زن و شوهر با یکدیگر و سبک زندگی با استانداردهای اسلامی، می باشد اگر روابط عاطفی و اخلاقی، روابط جنسی، روابط حقوقی؛ یعنی اینکه زن و شوهر به حقوق همدیگر احترام بگذارند و روابط اقتصادی درست تبیین شود، بسیاری از مشکلات بر چیده می شود.

4- طبق آموزه های قرآنی زن و شوهر نسبت به همدیگر سه نوع حقوق دارند برخی مختص مرد است و برخی مختص زن است و برخی مشترک میان زن و مردن است. قرآن کریم همواره بر رعایت این حقوق تاکید می نماید بدون تردید تأثیر رعایت حقوق و اخلاق در خانواده باعث می شود که هرکس از دیگر افراد خانواده توقع بیش از اندازه نداشته باشد و همچنین سبب می شود که بر اساس ضوابط، کار و برنامه خود را معین کند و از آن فراتر نرود در این صورت روابط خانوادگی محکم تر می شود اگر انسان همسر خود را امانت الهی بداند و یا رعایت حقوق او زمینه آرامش و امنیت فکری، روحی و روانی در منزل پدید می آید و همسر او هم نیز با نیروی کامل و با روحیه پر نشاط، وظیفه ی همسری خود را به جای می آورد و همچنین رعایت اخلاق در خانواده روابط خانوادگی را تقویت می کند بد اخلاقی در هر جا بد و زشت است ولی در محیط خانواده زشت تر است؛ زیرا بهشت زندگی را به جهنم تبدیل می کند از این رو، طبق بیانات قرآن کریم ملاک برتری خانواده ها، برخورداری از فضیلت ها و ارزش های انسانی اسلامی است.

ب- پیشنهادات

الف- با توجه به اهمیت نظام خانواده ، شایسته است که در این موضوع تحقیقات و مطالعات به صورت گسترده پرداخته شود امروز یگانه مشکل جامعه اسلامی عدم تشکیل خانواده درست بر اساس آموزه های قرآنی است پیشنهاد بنده این است که تحت عنوان نظام خانواده در قرآن کریم یک مضمون درسی اضافه شود.

ب- گلایه ی ما از دانشگاه سلام این است که برخی تحقیقاتی که بنیه علمی آن قوی است به زیور چاپ آراسته بسازند.

ج- برای پدران اولیاء دختران پیشنهاد می نماید در صورت وجود پسری دارای تدین حسن اخلاق و نیکو از دادن دختران شان تعطیل نورزند.

د- امروزه وضعیت اقتصادی مردم افغانستان خوب نیست بنابراین از وزارت محترم اطلاعات و فرهنگ، وزارت حج و اوقاف و علمای کرام انتظار می رود که زمینه عروسی های دسته جمعی را مساعد نمایند.

فهرست منابع و مآخذ

1. قرآن كريم.
2. ابن ابى شيبة، أبو بكر عبد الله بن محمد، مصنف ابن ابى شيبة، چاپ اول، رياض، مكتبة الرشد، 1409 هـ ق.
3. ابن العربي، محمد بن عبدالله بن محمد، أحكام القرآن، بيروت: دار الكتب العلمية، ١٤٢٤ ق.
4. ابن المبرد الدمشقي، جمال الدين يوسف بن حسن، الدر النقي في شرح ألفاظ الخرقى، چاپ اول، جدة، دار المجتمع، 1411 هـ ق.
5. ابن حجر الهيتمى، احمد بن محمد، تحفة المحتاج في شرح المنهاج، بيروت: دار المعرفة، 1379 هـ ش.
6. ابن عابدين الدمشقي، محمد أمين بن عمر، رد المحتار على الدر المختار، الطبعة الثانية، بيروت، دار الفكر، 1412 هـ ق.
7. ابن عاشور التونسى، محمد الطاهر بن محمد، التحرير والتنوير، بدون طبعة، تونس، دار التونسية للنشر، 1984 م.
8. ابن قدامة المقدسى، موفق الدين عبد الله بن أحمد، الفروع، بدون طبعة، القاهرة، مكتبة القاهرة، 1388 هـ ق.
9. ابن ماجة، محمد بن يزيد، سنن ابن ماجة، بيروت: دار إحياء الكتب العربية، 1993 م.
10. ابن منظور انصارى، محمد بن مكرم، لسان العرب، الطبعة الثالثة، بيروت، دار صادر، 1414 هـ ق.
11. ابن نجيم الحنفى، زين الدين بن إبراهيم، البحر الرائق شرح كنز الدقائق، چاپ دوم، بيروت، دار الكتاب الإسلامى، بی تا.
12. ابن نجيم المصرى، زين الدين بن إبراهيم، الأشباه والنظائر على مذهب أبى حنيفة النعمان، الطبعة الأولى، بيروت، دار الكتب الإسلامية، 1419 هـ ق.
13. القرشي الدمشقي، إسماعيل بن عمر بن كثير، تفسير ابن كثير، المحقق: سامي بن محمد سلامة، بی جا: دار طيبة للنشر والتوزيع، الطبعة الثانية 1420 هـ - 1999 م.
14. أبو الفضل، زينب عبد السلام، العرض القرآنى لقضايا النكاح والفرقة، چاپ اول، قاهره، دار الحديث، 1427 هـ ق.
15. أبو القاسم محمود بن عمرو، الزمخشري، الكشاف عن حقائق غوامض التنزيل، چاپ سوم، بيروت، دار الكتاب العربى، 1407 هـ ق.
16. أبو عبيد أحمد بن محمد الهروى، الغريبين فى القرآن والحديث، مكة المكرمة، مكتبة نزار مصطفى الباز، 1419 ق.
17. الأبياري، إبراهيم بن إسماعيل، الموسوعة القرآنية، بی جا: مؤسسة سجل العرب، 1405 هـ ق.
18. الأزدي البلخى، أبو الحسن مقاتل بن سليمان بن بشير، تفسير مقاتل بن سليمان، بيروت: دار إحياء التراث، ١٤٢٣ هـ.
19. الألوسى، شهاب الدين محمود بن عبد الله، روح المعانى فى تفسير القرآن العظيم والسبع المثانى، تحقيق على عبد البارى عطية، چاپ اول، بيروت، دار الكتب العلمية، 1415 هـ ق.
20. آقا بخشى، على، فرهنگ علوم سياسى، تهران: چاپار، 1383 ش.

21. آل سعدي، عبد الرحمن بن ناصر، تيسير اللطيف المنان في خلاصة تفسير القرآن، المملكة العربية السعودية:وزارة الشؤون الإسلامية والأوقاف والدعوة والإرشاد، ١٤٢٢ هـ.ق.
22. بديوي، يوسف على، ازدواج و خوشبختى زناشويى در سايه اسلام، ترجمه يونس يزدانپرست، چاپ اول، بی‌جا، دیجیتال، 1438 هـ.ق.
23. البغوى، أبو محمد الحسن بن مسعود، معالم التنزيل فى تفسير القرآن، تحقيق محمد عبد الله النمر و ديكران، چاپ چهارم، رياض، 1417 هـ.ق.
24. البغوى، أبو محمد الحسين بن مسعود، شرح السنه، تحقيق شعيب الأرنؤوط و محمد زهير الشاويش، چاپ دوم، بيروت، المكتب الإسلامى، 1403 هـ.ق.
25. البيهقي، ابو بكر احمد بن الحسين، السنن الكبرى، تحقيق عبد الله بن عبد المحسن التركي، الطبعة الأولى، بدون مكان، مركز هجر للبحوث والدراسات العربية والإسلامية، 1432 هـ.ق.
26. الترمذى، محمد بن عيسى، سنن الترمذى، تحقيق أحمد محمد شاكر و محمد فؤاد عبد الباقي، چاپ دوم، مصر، شركة مكتبة و مطبعة مصطفى البابى الحلبي، 1395 هـ.ق.
27. تهاونى، اشرف على، آيين زناشويى، جمع و ترتيب مفتى محمد زيد صاحب، ترجمه: افضل دهمرد نژاد، تربت جام: شيخ الاسلام احمد جام ، 1393 ش.
28. التيمي، يحيى بن سلام بن أبي ثعلبة، تفسير يحيى بن سلام، بيروت: دار الكتب العلمية، 2004 م.
29. الثعالبي، عبد الرحمن بن محمد، تفسير الثعالبي= الجواهر الحسان في تفسير القرآن، بيروت: دار إحياء التراث العربي، ١٤١٨ هـ.ق.
30. الجبى، شرح غريب ألفاظ المدونة، تحقيق محمد محفوظ، چاپ دوم، بيروت، دار الغرب الإسلامى، 1425 هـ.ق.
31. جزائري، جابر بن موسى بن عبد القادر، أيسر التفاسير لكلام العلي الكبير، المدينة المنورة: مكتبة العلوم والحكم. 1424 هـ.ق.
32. الجوهري، اسماعيل بن حماد، الصحاح تاج اللغة وصحاح العربي، تحقيق أحمد عبد الغفور عطار، الطبعة الرابعة، بيروت، دار العلم للملايين، 1407 هـ.ق.
33. الحاكم نيسابوري، محمد بن عبد الله ، المستدرک على الصحيحين، تحقيق: مصطفى عبد القادر عطا، بيروت: دار الكتب العلمية، الطبعة الأولى، 1411-1990 م.
34. الحلاق القاسمي، محمد جمال الدين بن محمد، تفسير القاسمي محاسن التأويل، المحقق: محمد باسل عيون السود، بيروت: دار الكتب العلمية، الأولى، ١٤١٨ هـ.ق.
35. الخازن، علاء الدين على بن محمد، لباب التأويل فى معانى التنزيل، چاپ اول، بيروت، دار الكتب العلمية، 1415 هـ.ق،
36. الخازن، علاء الدين علي بن محمد، تفسير الخازن= لباب التأويل في معاني التنزيل، بيروت: دار الكتب العلمية، 1415 هـ.ق.
37. خلاف، عبدالوهاب، الاحوال الشخصية، الكويت: دارالقلم للنشر و التوزيع، 1990 م.
38. الرازى، أحمد بن فارس، معجم مقاييس اللغة، تحقيق عبد السلام محمد هارون، بی‌جا، بيروت، دار الفكر، 1399 هـ.ق.
39. الراغب الأصفهاني، ابو القاسم الحسين بن محمد، المفردات فى غريب القرآن، تحقيق صفوان عدنان الداودى، الطبعة الأولى، دمشق، دار القلم، 1412 هـ.ق.
40. رضا، محمد رشيد، تفسير القرآن الحكيم الشهير بتفسير المنار، القاهرة: دارالفكر، 200 م.

41. الرملى، شمس الدين محمد بن أبى العباس، نهاية المحتاج إلى شرح المنهاج، بیچا، بیروت، دار الفكر، 1404هـ ق.
42. الزبيدي، محمد مرتضى، تاج العروس من جواهر القاموس، چاپ اول، كويت، وزارة الإرشاد والأنباء، 1422هـ ق.
43. زحيلي، وهبة، الفقه الإسلامى وأدلته للزحيلي، بیروت: دار الفكر، بی تا.
44. زلمى، مصطفى ابراهيم، اصول فقه كاربردى، ترجمه احمد نعمتى، چاپ اول، تهران، نشر احسان، 1394هـ ش.
45. سالم، أبو مالك كمال بن السيد، صحيح فقه السنة وأدلته وتوضيح مذاهب الأئمة، مكة المكرمة: دار التربية والتراث، بدون تاريخ نشر.
46. ستانكزى، نصرالله، مبادئ حقوق، كابل: انتشارات سيرت ومستقبل، 1387ش .
47. السباعي، مصطفى بن حسني، المرأة بين الفقه والقانون، بيروت: دار الوراق للنشر والتوزيع، 1999م.
48. سرخسى، محمد بن احمد، المبسوط، بيروت: دار المعرفة، 1993م.
49. السعدي، عبد الرحمن بن ناصر بن عبد الله، تفسير السعدي = تيسير الكريم الرحمن، المحقق: عبد الرحمن بن معلا اللويحق، بی جا: مؤسسة الرسالة، الطبعة: الأولى، 1420هـ - 2000م.
50. سويد، محمدنور، تربيت فرزندان از دیدگاه پیامبر، مترجم: محمد صالح سعیدی، تهران: نشر احسان، 1387هـ ش.
51. سيد قطب، فى ظلال القرآن، بيروت: دار الشروق، 1412ق.
52. شتا أبو سعد، محمد بن محمد، تعدد الزوجات إعجاز تشريعى يوقف المد الإستشراقى، بی نا، مكتبة الإمام حسين الرقمية، بی تا.
53. شرينى، محمد بن احمد، مغنى المحتاج الى معرفة معانى الفاظ المنهاج، دمشق: دار الفيحاء، 2009م.
54. الشعراوى، محمد متولى، تفسير الشعراوى، قاهره: مطابع الاخبار، 1997م.
55. شوكانى، محمد بن على، نيل الاوطار، تحقيق: عصام الدين الصبابي، مصر: دار الحديث، الأولى، 1413هـ ق.
56. الشيبانى، أحمد بن محمد بن حنبل، مسند الإمام أحمد بن حنبل، تحقيق شعيب الأرنؤوط و ديكران، چاپ اول، بيروت، مؤسسة الرسالة، 1421هـ ق.
57. صدقة، ليلي بنت سراج، العدة من الموانع المؤقتة للنكاح، مجلة البحوث الإسلامية، عدد 84، سال 34، ربع الأولى إلى جمادى الآخرة 1429هـ ق.
58. الطبرى، محمد بن جرير، جامع البيان عن تأويل آي القرآن، تحقيق عبد الله بن عبد المحسن التركي، الطبعة الأولى، القاهرة، دار هجر للطباعة والنشر والتوزيع والإعلان، 1422هـ ق.
59. الطيبي، شرف الدين الحسين بن عبد الله، فتوح الغيب في الكشف عن قناع الريب، تحقيق إياد محمد الغوج، چاپ اول، دبی، جائزة دبي الدولية للقرآن الكريم، 2013م.
60. عثمانى، محمد شفيح، تفسير معارف القرآن، مترجم: يوسف حسن پور، تهران: تربت جام، 1387هـ ش.
61. عدالتخواه، عبدالقادر، حقوق فاميل، كابل: انتشارات ميوند، 1387ش.
62. عفيف طباره، عبدالفتاح، روح الدين الاسلامى، مترجم: ابوبكر حسن زاده، تهران، تافكه، 1388هـ ش.

63. علوى حسيني، ابوبكر عبدالرحمن بن محمد، حيدر آباد: مجلس دائرة المعارف النظامية، 1317 هـ ق.
64. عوده، عبدالقادر، التشريع الجنائي الاسلامي مقارنة بالقانون الوضعي، القاهرة: دار التراث، 1424 هـ ق.
65. فخر الدين الرازي، أبو عبد الله محمد بن عمر، مفاتيح الغيب، چاپ سوم، بيروت، دار إحياء التراث العربي، 1420 هـ ق.
66. فخر رازي، محمد بن عمر، مفاتيح الغيب، بيروت: دارالفكر، 1981 م.
67. القاسمي، محمد جمال الدين بن محمد، محاسن التأويل، تحقيق محمد باسل عيون السود، چاپ اول، بيروت، دار الكتب العلمية، 1418 هـ ق.
68. قاسمي، محمد جمال الدين بن محمد سعيد، تفسير القاسمي-محاسن التأويل، بيروت: دار الكتب العلمية، الطبعة: الأولى، 1418 هـ ق.
69. القرافي، أحمد بن إدريس بن عبد الرحمن، الذخيرة للقرافي، بيروت: دار الغرب الإسلامي، الأولى، 1994 م.
70. القرطبي، محمد بن أحمد، تفسير القرطبي= الجامع لأحكام القرآن، رياض، دار عالم الكتب، 1423 ق.
71. القشيري النيسابوري، مسلم بن الحجاج، صحيح مسلم، چاپ اول، تركيه، دار الطباعة العامرة، 1334 هـ ق.
72. القيرواني، خلف بن ابي القاسم، تهذيب مسائل المدونة، تحقيق أبو الحسن احمد فريد المزيدي، بیچا، بیجا، بی نا، بی تا.
73. قائمی، علی، نظام حیات خانواده در اسلام، تهران: انتشارات انجمن اولیاء و مربیان. 1393 هـ ش.
74. الكاساني، ابوبكر بن مسعود، بدايع الصنایع، بيروت: دارالكتاب العربي، 1997 م.
75. مالك بن نبي، شروط النهضة، ترجمه عمر مسقاوی و عبد الصبور شاهين، چاپ اول، بيروت، دار الفكر، 2013 م.
76. الماوردی، ابو الحسن علی بن محمد، آداب الدنيا والدين، بيروت: دار ابن الجوزی، بدون تاریخ.
77. مجموعة من العلماء بإشراف مجمع البحوث الإسلامية بالأزهر: التفسير الوسيط للقرآن الكريم، القاهرة: الهيئة العامة لشئون المطابع الأميرية، طبعة: الأولى، 1393 هـ ق.
78. مجموعة من المؤلفين، الفقه الميسر في ضوء الكتاب والسنة، بیچا، عربستان سعودی، مجمع الملك فهد لطباعة المصحف الشريف، 1424 هـ ق..
79. المجددی، محمد عميم الإحسان، التعريفات الفقهية، الطبعة الأولى، بيروت، دار الكتب العلمية، 1424 هـ ق.
80. محمد بن أحمد، القرطبي، الجامع لأحكام القرآن، تحقيق أحمد البردوني و إبراهيم أطفش، چاپ دوم، قاهره، دار الكتب المصرية، 1384 هـ ق.
81. مدنی، سيد جلال الدين، حقوق مدنی (عقود معين) تهران: انتشارات وفا، چهاردهم، ۱۳۹۲ ش.
82. المراغي، أحمد بن مصطفى، تفسير المراغي، قاهره، مكتبة ومطبعة مصطفى البابي، 1946 م.
83. المرسي، ابو الحسن علی بن إسماعيل، المحكم والمحيط الأعظم، تحقيق عبد الحميد هنداوی، چاپ اول، بيروت، دار الكتب العلمية، 1421 هـ ق.
84. المرغيناني، علی بن ابي بكر، الهداية في شرح البداية المبتدى، تربت جام: شيخ الاسلام احمد جام، 1393 ش.

85. ناصر الدين عبد الله بن عمر، البيضاوى، أنوار التنزيل وأسرار التأويل، تحقيق محمد عبد الرحمن المرعشلى، چاپ اول، بيروت، دار أحياء التراث العربى، 1418 هـ ق.
86. النسفى، أبو البركات عبد الله بن أحمد، تفسير مدارك التنزيل وحقائق التأويل، تحقيق يوسف على بدوى، چاپ اول، بيروت، دار الكلم الطيب، 1419 هـ ق.
87. الواحدى، أبو الحسن على بن أحمد، أسباب النزول، تحقيق عصام الحميدان، چاپ دوم، دمام، دار الإصلاح، 1412 هـ ق.
88. الواحدى، أبو الحسن علي بن أحمد، التفسير الوسيط للواحدى، بيروت: دار الكتب العلمية، الطبعة الأولى، 1415 هـ ق.
89. الهروى، محمد بن أحمد، تهذيب اللغة، چاپ اول، بيروت، دار إحياء التراث العربى، 2001 م.
90. الهلال، محمد، تفسير القرآن الثرى الجامع فى الإعجاز البيانى واللغوى والعلمى، چاپ اول، رياض، دار المعراج، 1443 هـ ق.
- الهيتمى، أحمد بن محمد، تحفة المحتاج فى شرح المنهاج، بی چا، قاهره، المكتبة التجارية الكبرى، 1357 هـ ق.

بخاطر دسترسى به متن كامل اين تحقيق مراجعه شود به:

پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشته

و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af